

Dómsmálaráðuneytið
b.t. skrifstofu löggæslu
sent á Samráðsgátt

Reykjavík, 23. október 2026

Efni: Umsögn Samtaka iðnaðarins um drög að frumvarpi til laga um breytingar á lögreglulögum og fleiri lögum (skipulagsbreytingar hjá lögreglu)

Samtök iðnaðarins (hér eftir „SI“ eða „samtökin“ eftir atvikum) hafa tekið til umsagnar drög að frumvarpi til laga um breytingar á lögreglulögum og fleiri lögum (skipulagsbreytingar hjá lögreglu), mál S-198/2026, birt í samráðsgátt 8. október 2026.

Samtökin styðja fyrirhugaðar skipulagsbreytingar en vilja um leið vekja athygli á þeim áskorunum sem félagsmenn hafa staðið frammi fyrir vegna skorts á eftirliti með lögum um handiðnað nr. 42/1978 líkt og fjallað verður um hér í framhaldi. Taka þarf af meiri festu á vinnumarkaðsbrotum, svartri atvinnustarfsemi og skipulagðri brotstarfsemi sem skekkir verulega samkeppnisstöðu löghlýðinna fyrirtækja.

Samtökin hafa um árábil gagnrýnt skort á eftirliti með löggiltum iðngreinum. Samkvæmt lögum um handiðnað fer lögreglan með eftirlit með framkvæmd þeirra en lögreglan hefur ekki haft bolmagn til að sinna frumkvæðiseftirliti á þessu sviði sem hefur skapað kjöraðstæður fyrir réttindalausum aðila til að starfa óáreittir á markaði. Í mannvirkjaiðnaði skapar eftirlitsleysi á markaði aðstæður þar sem réttindalausir geta valdið margvíslegu tjóni. Má þar m.a. nefna brot á öryggiskröfum sem geta leitt til alvarlegra slysa, galla í verkum með tilheyrandi fjárhagstjóni ásamt því að skatttekjur ríkissjóðs minnka vegna svartrar atvinnustarfsemi. Í faggreinum á borð við snyrtifræði og hársnyrtiiðn hafa neytendur til að mynda orðið fyrir tjóni við meðhöndlun húðar og líkama og í alvarlegustu tilvikunum hefur starfsemin tengst rannsóknum á mansali og brotum á vinnulöggjöf.

Að mati samtakanna færi best á því ef eftirlit með lögum um handiðnað yrði fært til stjórnvalds sem fer með útgáfu starfsleyfa og býr yfir sérfræðiþekkingu. Hvað mannvirkjagreinar varðar hafa samtökin áður lagt til að Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun (HMS) væri vel til þess fallin að taka við eftirliti enda er hlutverk stofnunarinnar að tryggja faglegan undirbúning mannvirkjagerðar með virku eftirliti og umsjón með mannvirkjaskrá, sbr. lög nr. 160/2010 um mannvirki. Eðlilegt er að stofnun sem hefur þegar það hlutverk að vera með eftirliti með gæðum, öryggi og heilnæmi mannvirkja þeirra einstaklinga sem eru þegar á mannvirkjaskrá hafi einnig eftirlit með réttindalausum.

Samtökin hafa talað fyrir því að eftirlit með þjónustu- og handverksgreinum verði fært til Umhverfis- og orkustofnunar sem mun taka við útgáfu starfsleyfa frá Heilbrigðiseftirlitinu. Rétt er að athugun á réttindum til að starfa í löggilttri iðngrein fari fram á fyrstu stigum við útgáfu starfsleyfa til þess að fyrirbyggja víðtækan vanda á markaði. Ef ríkari kröfur hefðu verið gerðar við útgáfu starfsleyfa þeirra aðila sem hafa verið til rannsókna í umfangsmiklum mansalsmálum undanfarin ár hefði verið hægt að stemma stigu við þeirri stöðu sem nú er uppi. Mikilvægt er því að samhliða endurskoðun lögreglulaga verði gerð sú breyting að Umhverfis- og orkustofnun verði falin eftirfylgni við ákvæði laga um handiðnað fyrir þjónustu- og handverksgreinar og að gætt verði að því í hvívetna að fyrirsvarsmaður rekstursins hafi til þess menntun og hæfni í samræmi við lögin, þ.e. meistara- og meistararéttindi.

Þá væri HMS falið eftirlit með einstaklingum sem starfa í byggingariðnaði. Slík yfirfærsla á eftirliti kallar á aðkomu nokkurra ráðuneyta og er aðkallandi.

Samtökin fagna markmiðum frumvarpsins um aukna sérhæfingu og samvinnu lögreglunnar, sem og sveigjanlegri nýtingu mannafla og sérþekkingar þvert á embætti. Verði ekki ráðist í breytingar á eftirliti með lögum um handiðnað leggja samtökin sérstaka áherslu á að boðaðar skipulagsbreytingar verði nýttar til að efla sérþekkingu og samstarf við aðrar eftirlitsstofnanir til að taka á svartri og ólöglegri atvinnustarfsemi.

Virðingarfyllst,
f.h. Samtaka iðnaðarins

Lilja Björk Guðmundsdóttir
yfirlögfræðingur